

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-01-28

SBN 2025-02-25

Diarienummer SBF-2023-02224

Handläggare

Alex Koivukangas Larsen

Telefon: 031-368 17 87

E-post:

Alex.koivukangas.larsen@stadsbyggnad.goteborg.se

Samråd om bildande av Norra Askimsvikens biotopskyddsområde

Förslag till beslut

I stadsbyggnadsnämnden

Genomföra samråd om förslag för Norra Askimsvikens biotopskyddsområde.

Sammanfattning

Stadsbyggnadsnämnden ska besluta om samråd inför bildandet av Norra Askimsvikens biotopskyddsområde för ålgräs. Syftet med biotopskyddet är att bevara områdets ålgräsäng som på grund av sina särskilda egenskaper är en värdefull livsmiljö för ett flertal djur- och växtarter. Samtidigt är biotopskyddsbildandet ett led i att arbeta mot måluppfyllelser inom såväl Stadens miljö- och klimatprogram som Sveriges nationella åtaganden.

Bildandet av biotopskyddet grundar sig i kommunfullmäktigeuppdraget (2021) om att arbeta in skydd av ålgräsängar i prioriteringslistan för natur, kultur och friluftsliv. Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att området som här föreslås skyddas bäst och ges ett långsiktigt skydd genom biotopskydd och att de positiva effekterna av ett biotopskydd är övervägande. Stadsbyggnadsförvaltningen anser att förslaget följer hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och är förenligt med Stadens gällande planer.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Att skicka förslaget på samråd bedöms inte få några särskilda ekonomiska konsekvenser. Vid ett framtida bildande av biotopskyddsområdet kommer det innebära en viss kostnad för stadsmiljöförvaltningen eftersom skyltar kommer behövas sättas upp. Dessa kostnader uppskattas till maximalt cirka 100 000 SEK. Inga kostnader kopplade till skötsel av området förväntas, eftersom särskild skötsel inte bedöms nödvändig för ålgräsängens bevarande. I det fall uppföljning av biotopskyddsområdet görs, förslagsvis om några år, kommer det innebära en kostnad om cirka 170 000 för stadsbyggnadsförvaltningen, för att upphandla inventering.

Bildandet av biotopskyddsområdet skulle säkra monetära värden som ålgräsängen genererar både idag och i framtiden. Ålgräsängar bidrar med en rad ekosystemtjänster som bidrar till ett välfungerande samhälle, som till exempel upptag samt lagring av kol och näringsämnen, stabil botten och klart vatten, hög biologisk mångfald och produktion av fisk. Samtliga tjänster har ett monetärt värde. Att skatta de monetära värdena är komplext och resultaten påverkas av flera olika faktorer, men kostnaden av att förlora

ålgräsängarna i Göteborgs skärgård har uppskattats enligt en nulägesanalys år 2022 vara cirka 1,3 miljarder kronor (för 990 hektar ålgräs). Denna siffra kan i verkligheten vara något högre eller lägre men pekar på betydelsen av att bevara ålgräsängar för samhällets långsiktiga ekonomi, särskilt eftersom värdet av en ålgräsäng kan öka med åren då exempelvis kolinlagring sker kontinuerligt. Ytterligare ett exempel på monetärt värde är att ålgräsängar kan ge lokala näringsidkare bättre förutsättningar, till exempel genom ökad biologisk mångfald och gynnad produktion av värdefull fisk. Samtliga värden av ålgräsängar gäller såväl ur ett lokalt Göteborgsperspektiv som ur ett större omvärldsperspektiv.

Det är mer kostnadseffektivt att satsa på att bevara ålgräsängen som här föreslås skyddas, i stället för att försöka restaurera den om den skulle gå förlorad. Att restaurera ålgräsängar är kostsamt, tidskrävande och osäkert, särskilt i Västerhavet. Kostnaden för att restaurera en ålgräsäng beror på storleken men skattas till 1,2 – 2,5 miljoner kronor per hektar. Ålgräsytan som här avses skyddas genom föreslaget biotopskydd är cirka 25 hektar och skulle troligtvis ta flera år att restaurera om den skulle förloras.

Bedömning ur ekologisk dimension

Att skicka förslaget på samråd bedöms inte få några särskilda ekologiska konsekvenser. Att bilda ett biotopskyddsområde för ålgräs bidrar till att ett flertal ekosystemtjänster bibehålls och i framtiden stärks. Ålgräsängar är ett av de mest produktiva ekosystem vi har. Ålgräsängar tar upp stora mängder kol samt näringsämnen och lagrar det i sedimentet. Till exempel lagrar en hektar ålgräs in flera ton kol varje år. Inlagring av kol och näringsämnen kan bidra till minskad växthuseffekt och övergödning. Ålgräsängar stabiliserar även botten och motverkar erosion, vilket kan öka klarheten i vattnet. För ett flertal organismer, särskilt fisk som ål och torsk, är ålgräsängar särskilt viktiga habitat. Den biologiska mångfalden är ofta högre i ålgräsängar jämfört med närliggande bottnar utan vegetation. Om ålgräs går förlorat leder det inte bara till en förlust av fortsatta ekosystemtjänster, utan även till direkta negativa effekter som utsläpp av kol och näring.

Sjögräs, som exempelvis ålgräs, anses generellt vara ett av världens mest hotade ekosystem. Bara i Bohuslän har ålgräsets utbredning minskat med över 60 procent sedan 1980-talet. Bildande av biotopskydd för ålgräs skulle bidra till en ökad chans att behålla de ålgräsängar som finns idag.

Ett av målen i Göteborgs Stads budget för 2025 är *Göteborg ska vara ledande i klimatomställningen och ha en hög biologisk mångfald*. I budgeten lyfts vikten av att värdefulla naturområden ska värnas. Att inrätta ett biotopskyddsområde för ålgräsängen i Askimsviken skulle bidra till måluppfyllelse, eftersom ålgräsängars ekosystemfunktioner påverkar såväl biologisk mångfald som kolinlagring och näringsupptag positivt.

I Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 finns miljömålet *Göteborg har en hög biologisk mångfald*. Två av miljömålets indikatorer berör arealen skyddad natur i Staden samt antalet kommunala biotopskydd. Antalet kommunala biotopskydd ska vara tio stycken tills år 2030 och idag saknar Staden helt biotopskydd. Bildandet av ett biotopskydd för ålgräsängar i Askimsviken skulle på ett väldigt konkret sätt bidra till att målet om biologisk mångfald uppfylls. Enligt miljö- och klimatprogrammet bör ansvarsarter och ansvarsbiotoper prioriteras och skyddas särskilt. Detta eftersom

Göteborg har en särskilt stor andel av arterna och biotoperna jämfört med övriga västkustkommuner. Inom det föreslagna biotopskyddsområdet finns ansvarsarterna *ålgräs* och *dvärgålgräs*, samt ansvarsbiotoperna *ålgräsängar* och *ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten*. Ett biotopskydd bidrar till att dessa arter och biotoper kan skyddas och låtas utvecklas långsiktigt.

Utöver Staden-interna målsättningar bidrar skydd av ålgräs även till måluppfyllelser inom exempelvis:

- FN:s konvention om biologisk mångfald.
- FN:s globala hållbarhetsmål (Agenda 2030).
- EU:s biodiversitetsstrategi.
- Miljökvalitetsnormer för vatten enligt EU:s ramdirektiv för vatten.
- God miljöstatus och miljökvalitetsnormer enligt EU:s Havsmiljödirektiv.
- Sveriges åtaganden inom Konventionen för skydd av Nordostatlanten (Ospar).
- De av riksdagen antagna miljömålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* samt *Ett rikt djur och växtliv*.

Bedömning ur social dimension

Att skicka förslaget på samråd bedöms inte få några särskilda sociala konsekvenser. Ur ett långsiktigt perspektiv skulle bildandet av ett biotopskydd innebära att naturvärden och ekosystemtjänster bevaras så att de även gynnar kommande generationer. Detta kan kopplas till de ovan beskrivna ekologiska och ekonomiska dimensionerna. Tillsammans påverkar samtliga dimensioner hälsan i samhället positivt.

Askimsviken är en populär badplats och har därmed höga sociala värden. För att biotopskyddet ska vara förenligt med badverksamheten har badpiren samt Marholmens två kortare pirar utesluts ut biotopskyddsområdet. Syftet med detta är att undvika dispensansökningar som kan behövas om badstrukturerna behöver underhållas i framtiden. Biotopskyddet kommer inte förhindra bad. Däremot kommer biotopskyddet hindra byggnation av ytterligare bryggor och pirar inom området. Biotopskyddet kommer även innebära att det är förbjudet att exempelvis rycka upp ålgräs, gräva i ålgräsängen, eller liknande. Å ena sidan finns en risk att förbudet upplevs som begränsande, å andra sidan kan det ge en bra möjlighet att främja värnande av natur och förståelsen för natur hos badgäster. Sociala värden kopplade till Hovås småbåtshamn bedöms inte påverkas av biotopskyddet. Hamnen befinner sig i Askimsviken men är utesluten ur biotopskyddsområdet för att undvika att befintlig båtverksamhet påverkas.

Biotopskyddsområdet kan bidra till ökad kunskap och engagemang hos allmänheten, genom skyltning och aktiviteter som exempelvis invigning av biotopskyddet. Besökare kan få en koppling till en naturmiljö som vanligtvis är svårare att upptäcka än natur på land, och lära sig om den. Det finns god möjlighet att använda skyddet och dess skyltning inom pedagogik. På land finns i dagsläget två lokaler som förvaltas av stadsmiljöförvaltningen och som används för pedagogisk verksamhet såsom utställningar

och undervisning. Här finns god potential till synergi mellan befintlig social verksamhet och bildandet av biotopskydd.

Att bilda biotopskyddsområden har i sig självt ett socialt värde. Detta med bakgrund av att naturmiljöer värderas högt av medborgare, vilket syns bland annat i undersökningar där över 80 procent av svarande haft hög oro gällande försämrade havsmiljö och miljöförstöring.

Bilagor

1. Beslutshandling
2. Beslutskarta
3. Sändlista

Ärendet

Stadsbyggnadsnämnden ska ta beslut om att gå ut på samråd med förslaget om Norra Askimsvikens biotopskyddsområde. Samrådet föreslås pågå under en månad från nämndens beslut.

Beskrivning av ärendet

År 2019 väckte Karin Pleijel (MP) och Klara Holmin (MP) motion om att skydda havets ålgräsängar. Motionen resulterade i ett beslut i kommunfullmäktige år 2021, där dåvarande byggnadsnämnden fick i uppdrag att tillsammans med miljö- och klimatsnämnden utreda vilka ålgräsängar som bör skyddas samt vilken skyddsform som är lämplig för dessa. Dåvarande byggnadsnämnden fick även i uppdrag att utifrån denna utredning arbeta in skydd av ålgräsängar i prioriteringslistan för skydd av natur, kultur och friluftsliv. Båda uppdrag har uppfyllts.

Stadsbyggnadsförvaltningen har fortsatt arbetet med att implementera ett skydd för ålgräsängar. Den ålgräsäng som fick högst prioritering i prioriteringslistan är det föreslagna området i Askimsviken och den lämpliga skyddsformen bedömdes vara biotopskydd. En informationspresentation om det föreslagna området gavs i stadsbyggnadsnämnden i februari 2024. Dialoger har förts med en referensgrupp bestående av representanter från stadsbyggnadsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen, miljöförvaltningen samt exploateringsförvaltningen. Dialog har även förts med kretslopp och vatten, Lisebergs camping, Hovås hamn, Svenska Sjöräddningssällskapet i Hovås, Askim Sjöscoutkår och Länsstyrelsen Västra Götaland. Informationsbrev har skickats till markägare och verksamheter i närområdet.

Kommuners bildande av biotopskydd

Biotopskyddsområde är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden (biotoper), med värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som i övrigt är särskilt skyddsvärda. Kommuner kan fatta beslut om biotopskydd för särskilda biotoper, förtecknade i bilaga 2 och 3 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd m.m., med stöd av 7 kap. 11 § miljöbalken och 7 a § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Ett beslut om biotopskyddsområde innebär att det inte får bedrivas verksamheter eller genomföras åtgärder som kan skada naturmiljön inom området.

Förslaget och gränsdragningar

Förslaget om att skydda ålgräsängar motiveras, utöver deras ekosystemtjänster, bland annat av att en stor förlust av sjögräs ses både på en global och lokal nivå. Bara i Bohuslän har utbredningen av ålgräs minskat med över 60 procent sedan 1980-talet. Av det ålgräs som finns kvar utmed hela västkusten har Göteborgs Stad en stor andel (34 procent) jämfört med resterande kommuner.

Området för biotopskydd är utvalt genom prioriteringslistan för skydd av natur, kultur och friluftsliv, i dialog med stadsmiljöförvaltningen, miljöförvaltningen, exploateringsförvaltningen och Länsstyrelsen Västra Götaland. Även de specifika gränsdragningarna i området diskuterades med nämnda parter. Gränserna är dragna med stor hänsyn till att pågående verksamheter inte ska påverkas. Gränserna följer till största del fastighetsgränserna samt en linje på land som motsvarar en framtida havsnivåhöjning om en meter.

I beslutet kommer inga särskilda föreskrifter för biotopskyddsområdet att anges. I stället avser stadsbyggnadsförvaltningen att reglera ankring och sjötrafik genom Sjötrafikförordningen samt fiske genom Fiskeriförordningen. Länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten är beslutande myndigheter i dessa frågor.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att det är högst motiverat att skydda de ålgräsängar som finns kvar. I detta område gör Stadsbyggnadsförvaltningen bedömningen att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av biotopskydd.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning är att det förslag som nu tagits fram är väl avvägt och att biotopskyddsområdet stämmer överens med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Förslaget anses vara förenligt med gällande översiktsplan, riksintresse (högexploaterad kust), detaljplaner, stadsplaner samt Stadens miljö- och klimatprogram.

Efter avvägningar mellan olika intressen gör stadsbyggnadsförvaltningen bedömningen att de positiva effekterna av ett biotopskydd är övervägande inom samtliga dimensioner, ur såväl ett kortsiktigt som ett långsiktigt perspektiv. Ålgräsängens monetära värde och minskade risk att behöva restaurering i framtiden, tillsammans med skyddets positiva effekter på naturvärden och sociala värden, är aspekter som bör beaktas. Även då en potentiell negativ effekt av biotopskyddsområdet är en begränsad möjlighet att bygga ut ytterligare bryggor och pirar inom badverksamheten bedöms detta övervägas av de positiva effekterna som skyddet har för våra kustnära ekosystem och våra klimatmål.

Henrik Kant

Jenny Adler

Stadsbyggnadsdirektör

Avdelningschef Strategi och taktik